

Kiállítás

Név	Kor	Terem	Leírás
Domán kiállítás	Újkor	Domán terem	<p>Az állatorvost mintegy 40 éves pályafutása során a szarvasi parasztemberek számos használaton kívüli gazdasági eszközzel, berendezési és más néprajzi tárggyal ajándékozták meg. A kiállítás ebbe a gazdag, mintegy 2500 tárgyból álló gyűjteménybe enged betekintést. Láthatják többek között a szarvasi paraszti lakóház helyiségeinek, a konyhának és a kamrának jellegzetes eszközeit. A paraszti porta gazdasági eszközein és állattartással kapcsolatos tárgyain keresztül megelevenednek a tanyasi élet mindennapjai. A pásztorok viseletén, terelési eszközein keresztül pedig megismerhetik az alföldi pásztorszervezetek működését. A kiállítás részeként látható a cifraszűr, a pásztor terelő-hajtó eszközei, azaz a karikás ostor és a pásztorbot, illetve a jószágok számontartására, azonosítására szolgáló billogvas is.</p> <p>A tárlatunkon megcsodálható szekér átvezeti látogatóinkat a lótartó oláhcigányokhoz, akik lókereskedéssel foglalkoztak, és ekhós szekérrel vándoroltak. A folyosón egy interaktív cigánykártyavető játék segítségével megismerkedhetnek ősi szokásaikkal, hagyományaikkal. A cigányok esetében a lóval való foglalkozás, a lóból és lóért való élés nemzedékről nemzedékre szállt. Domán Imre munkássága során közvetlen kapcsolatba került a szarvasi cigánysággal, akik meglehetősen szegényes, putriszerű körülmények között éltek. Állatorvosi tevékenységén túl idővel elsajátította a cigány nyelvet, megismerte a cigányok, beteg lovaik gyógyítására alkalmazott módszereit. A gyűjtemény egyik legértékesebb részét az állatgyógyászatban használt állatorvosi eszközök képezik.</p>

Tárgyak

Leltári szám	Név	Leírás	Méret	Anyag	Lelőhely	Ásató
badog_kolomp_doman	Bádóg kolomp	Bádóg kolomp	-	-	-	-
Tarisznya Doman QR	Tarisznya Doman QR	Tarisznya Doman QR	-	-	-	-
badogkolomp_qr	Bádóg kolomp	Bádóg kolomp	-	-	-	-

Leltári szám	Név	Leírás	Méret	Anyag	Lelőhely	Ásató
67.9.1	Érvágó	Állatgyógyászati eszköz, kb. 12 cm hosszú vaspengé, amelynek egyik végén kiugró késszerű darab van. Az érvágót esetleg maga az állatorvosló készíti kaszadarabból kiképezve az ütő részt. Ha a marha beteg, rossz állapotban van, de a betegségnek semmiféle jellegzetes tünete nincsen, eret vágnak rajta. Az állatgyógyító műtétkor az állat nyakát spárgával áthurkolja, a spárgát meghúzza, majd kitapintja a kidagadó nyaki vénát, az érvágót ráhelyezi és arra ügyesen ráüt az ütőfával, mire a megnyitott érből hosszú sugárban kiömlik a vér. Egy nagy állatból egy-két liter vért enged ki. Ha már elegendő vért eresztett ki, a spárgát ellazítja és a vágás helyét ujjával kis ideig összeszorítja. Legtöbbször a nyakon vág eret, ritkábban másutt, pl. a lábakon körömgulladásokor. Ha a birkát a „vér szorítja”, a „vér bántja”, a juhász a birka szeme feletti nagyobb eret (vénát) megböki késsel, „vért ereszt”.	M:1-1,8, SZ:2,9-3,1 H:9,7	Fém	Szarvas	Pavlov József gyűjtése
78.85.19. MMM	agyag nehezék	kézzel formált, négyszögletes, vörösre égett agyag nehezék.	Ma.: ~ 6,4 cm, Sz:~ 10 cm	Agyag	Endrőd – Szujókereszt	Makkay János (1976)
53.44.1. TSM.	agyagból készült, özfejet ábrázoló töredék	szürkésbarna, kézzel formált, plasztikus özfejet ábrázoló agyag töredék. A fejrész háromszög alakú, a szemeket 1-1 bemélyedés, míg az orrot kör alakú, benyomkodásokkal tagolt rész jelzi	Ma: 18 cm. Sz: 29 cm	agyag	Csépa	-
78.85.7. MMM	állatalakos oltártöredék	szürkésbarna színű, agyagból készült, kézzel formált állatalakos oltártöredék. Teste hosszúkás, henger alakú. Hiányos, törött	Ma: 9,8 cm, H: 14,9 cm, Sz: 3,9 cm	agyag	Endrőd- Szujókereszt	Makkay János (1976)
D.81.5.1	béklyó	Állattartó eszköz. Vasláncos mozgásgátló, amelyet rendszerint a ló két első lábára csatoltak. Szerepe, hogy az állat ne tudjon elcsatangolni. Vas forgókarikával, két vas láncszemmel rendelkező eszköz.	M:4 SZ:12 H:54	-	-	-
68.9.1	billogvas	Állattartó eszköz. Vaseszköz fanyéllal, lenyomata: "SM", a haszonállatok megjelölésére szolgál-tulajdonjel: az állat bőrébe nyomták bele a felhevített monogrammot.	M:74 SZ:13,3 H:7,3	-	-	-
D.80.510.1	birkajárom (ikerjárom)	Állattartó eszköz. A szarvasmarhafélék igába fogására használt, fából készült eszköz.Kisipari munka. Keményfából készült állattartási eszköz, legeltetésnél használták. Egyik csapja hiányzik.	M:5,2 SZ:25,5 H:46,3	-	-	-

Leltári szám	Név	Leírás	Méret	Anyag	Lelőhely	Ásató
74.18.1	birkanyíró olló	Állattartó eszköz. Önmagába visszahajlított vaslap, két vége vágóélnek kiképezve, a nyél felőli rész gömb alakú.	M:3 H:24,5	-	-	-
64.35.1	borjú palóka	Állattartás eszköze. Nyárfából készült, félkör alakú falap, melynek íves részéből középtájon bevágott akasztó, amellyel beakasztják az eszközt a borjú orrába, hogy ne tudjon szopni, viszont a legelésben nem akdályozza. A borjak elválasztását segítő eszköz.	M:1,6 SZ:24,5 H:13,5	-	-	-
54.96.1	cifraszűr	Fehér posztóból készült, alja virágozott, válla csipkével díszített, gallérja, ujja, eleje díszesen szegett, gombolóval ellátott.	M:135 SZ:160	-	-	-
D.81.3.1	csengő	Állattartó eszköz. Ezüstös színű bronzcsengő, belső peremén 13-as szám, széles szíjjal, vascsattal.	M:32 D:13	-	-	-
73.38.1	csengő (marhára, csikóra)	Állattartó eszköz. Rézcsengő szívvel, díszítés nélküli, bőrszíjjal, rézcsattal.	M:7,4 SZ:3,3 D:10,3 H:36	-	-	-
D.80.336.1	cseréptál	Fazekas munka. Belül kékmázás, apró fehér virágdíszítéssel. Kívül rózsaszín mázas, pereme cakkos.	M:7,7 DT:12 DSZ:22,9	-	-	-
80.64.1	egyres járom	Állattartó eszköz. A szarvasmarhafélék igába fogására használták. Fábók készült, trapézalakú keret, felső részén 2+2 lyuk, két vaskarika.	M:58 SZ:60	-	-	-
D.81.24.1	érvágó	Állatgyógyászat eszköze.Fémlemez, egyik vége visszahajlított, másik végén éles, ékalakú véggel az érvágás elvégzésére.	M:0,6 SZ:2,6 H:11,1	-	-	-
62.1.1	érvágó (csappantyú)	Állatorvosi eszköz. Sárgaréz borítású eszköz, melyben acélrugó és acélkés található. Pótkéssel ellátva, párnázott fadobozban.	M:1,8 SZ:3,1 H:9,5	-	-	-

Leltári szám	Név	Leírás	Méret	Anyag	Lelőhely	Ásató
60.87.1	falitéka 1897-es évszámmal (sótartó)	Háztartási eszköz. Keményfából készült szögletes doboz, elején bekarcolt Kossuth-címer, MP monogram, 1897-es évszám.	M:30,3 SZ:17 H:14	-	-	-
D.81.31.1	fateknő	Háztartási eszköz. Egy fából kivájt, öblös, kisméretű háztartási eszköz.	M:9 SZ:54 H:9	-	-	-
53.177.1	juhászbót	Keményfa bot, végén visszahajló vas kampó.	H:157 SZ:8	-	-	-
D.80.590.1	kantaszekér	Háztartási eszköz. A kemencében főzés eszköze. Segítségével a kemence belsejébe tolják, ill. kivesszik a főzőedényeket. Hosszú farúdra szegelt, két fakerékkel félkör alakú pánttal ellátott szerszám.	D:25 H:178	-	-	-
D.81.2.1	karikásostor	Állattartó eszköz. Kisipari munka. Keményfa nyélen keresztbe kötött, fonott bőrszj, végén egy nagy csapó sallanggal, lejjebb 12 kisebb sallanggal.	H:176	-	-	-
60.19.1	kolomp	Nagyméretű, felszínén sárgarézrel futtatott bádogkolomp, szívvel, szíjjal.	M:23 SZ:32,5 H:15	-	-	-
D.80.527.1	kovászfá	Háziipari munka. Háztartási eszköz. A kenyér készítésénél, a kovász és a tészta érlelése idejére a sütőteknőre helyezett áthidaló eszköz, megakadályozta, hogy a tészta a teknőt borító sütőabroszba belekeljen. Keményfából készült, téglalap alakú. Középen kerek szakajtótartó kiképzés.	M:2 SZ:27,2 H:67,2	-	-	-
53.145.1	kovászvakaró (srtieška)	Kovácsmunka, a kaparórész háromszög alakú, a nyélre merőleges vaslapocska; a nyél végén kör alakban visszahajlított.	H:11,9 SZ:9,9	-	-	-
D.80.349.1	kuglófsütő forma	Fazekas munka. Mázas cserépedény. Belül okkersárga, kívül zöld.	M:9,8 DT:15,4 DSZ:23,6	-	-	-
76.8.1	kutyakolonc	Csonkakúp alakú fadarab, függesztése vaskarika és bőrszj.	H:35,5 SZ:8,5	-	-	-

Leltári szám	Név	Leírás	Méret	Anyag	Lelőhely	Ásató
D.81.23.1	kutyapergő	Állattartó eszköz. Bőrszíjba foglalt két rézgömb, a gömbökben csörgő golyók vannak.	SZ:2,6 D:4,7	-	-	-
D.80.358.1	nagyméretű tál	Fazekas munka. Mázas cserépedény. Kívül barna, belül fehér alapon kék, barna, kávészínű virágok.	M:16,8 DT:21,3 DSZ:48,8	-	-	-
64.2.1	sütőlapát	Háztartási eszköz. Egy darabból faragott, keményfa kenyérsütő eszköz.	M:3,5 SZ:45 H:193	-	-	-
60.85.1.1	szakajtó	Háztartási eszköz. Kelesztőedény, a kenyérfőzés eszköze. Kisparaszti készítmény, szalmahurkából készített, hasított vesszővel összekötött, fordított csonkakúp alakú edény.	M:25 DSZ:39 DT:17	-	-	-
D.80.341.1	tál	Fazekas munka. Mázas cserépedény. Kívül barna, belül és peremén sárga alapon kék virág, pereme kívül sötétbarna, fehér levéldíszítéssel. Alján virágmotívum.	M:10 DT:9,8 DSZ:26,1	-	-	-
65.28.1	tejszűrő bádogból	Háztartási eszköz. Szabálytalan csonkakúp alakú eszköz bádogból, szitalemeze sárgarézből készült, bádogosmunka.	M:21 SZ:11,8 H:17	-	-	-
D.80.345.1	tésztaszűrő tál	Fazekas munka. Mázas cserépedény. Kétfülű, kívül-belül zöldmázas, kívül két bemélyített csík, oldalán, alján lyuggatott.	M:13 DT:18,5 DSZ:27,5	-	-	-
D.81.25.1	Tulipános láda	A tulipános menyasszonyi láda kelengyebútor volt, s ennek megfelelően díszített, főleg virágzóással festett. A kelengye elsősorban vászonneműből állt: viselőruhák, díszpárnák, ágytakarók, lepedők, szalmazsák és derékalj, kendők, abroszok, továbbá törülközők, tarisznyák, zsákok; de hozzá tartozhattak a lakás feldíszítésére szolgáló kendők, cserépedények, kancsók, tálak, tükrök és a ruhanemű tartására szolgáló ládák, bútorok stb. is. A kelengye sok helyen a fiatal pár részére szinte életre szóló ellátást biztosított.	M:58 SZ:93 H:51	-	-	-

Leltári szám	Név	Leírás	Méret	Anyag	Lelőhely	Ásató
60.80.1	ütőfa az érvágó beütéséhez	Érvágó kellék. Akácfából készített, szerszámnyélhez hasonló lapos fadarab, egyik végén átfúrva.	M:2,8 SZ:4,8 H:36,6	-	-	-

Vitrinek

Név	Leírás	Kor
Dobogó kamra	Kamra vitrin	Újkor
Dobogó konyha	Konyha vitrin	Újkor
Dobogó szoba	-	Újkor
Domán vitrin	Domán vitrin	Újkor
Szekér fölött	Szekér fölötti vitrin	Újkor